

Sygn. akt II Ca 285/13

POSTANOWIENIE

Dnia 28 maja 2013 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Anatol Gul

Sędziowie: SO Alicja Chrzan

SO Piotr Rajczakowski

Protokolant: Agnieszka Ingram

po rozpoznaniu w dniu 28 maja 2013r. w Świdnicy

na rozprawie

z wniosku **E. S.**

przy udziale **(...) Spółki z o.o. we W. Oddziału Zakładu (...) w W.**

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu

z dnia 31 stycznia 2013 r., sygn. akt VIII Ns 429/11

postanawia:

I. oddalić apelację;

II. zasądzić od wnioskodawcy na rzecz uczestnika 120 zł kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 285/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem oddalono wniosek o ustanowienie służebności przesyłu oraz orzeczono o kosztach postępowania, opierając rozstrzygnięcie o następujące ustalenia i oceny: - wnioskodawca jest właścicielem nieruchomości w postaci działek gruntu nr (...), przeznaczonej na cele rolnicze, na których posadowiony jest gazociąg średniego podwyższonego ciśnienia, wybudowany w 1975 r. przez Dolnośląskie (...), na bazie którego w tym samym roku utworzono PP (...) Zakłady (...); następnie przedsiębiorstwo to z dniem 1 sierpnia 1982 r. weszło w skład (...), które z kolei z dniem 18 stycznia 2008 r. stało się (...) SA; przedmiotowy gazociąg został posadowiony w oparciu o obowiązujące przepisy administracyjne, a inwestor otrzymał zgodę odpowiedniego organu na realizację inwestycji; na terenie działek (...) znajdują się niezbędne do eksploatacji sieci gazowej widoczne urządzenia naziemne w postaci słupków znacznikowych oraz fundamentu.

W ocenie sądu wniosek podlegał oddaleniu.

Widoczne na powierzchni wskazane wyżej elementy w postaci słupków znacznikowych i fundamentu należało bowiem uznać za trwale widoczne urządzenie w rozumieniu przepisu art. 292 kc. Z kolei okres korzystania przez uczestnika z urządzeń sieci przesyłowej na nieruchomości wnioskodawcy został niewątpliwie wykazany Zarządzeniem Nr 67 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 31 grudnia 1975 r., przy czym daty tej nie należy utożsamiać z rozpoczęciem biegu okresu skutkującego zasiedzeniem służebności, ponieważ okoliczność tę komplikują przekształcenia własnościowe po stronie uczestnika. Przed wejściem w życie nowelizacji kodeksu cywilnego ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r., która zniósła zasadę tzw. jednolitej własności państwowej, czyli przed dniem 1 lutego 1989 r. państwowe osoby prawne / w tym przedsiębiorstwa państwowe /, wykonywały uprawnienia związane z własnością nieruchomości wprawdzie we własnym imieniu, ale na rzecz Skarbu Państwa. Dlatego też skutki prawne posiadania samoistnego w tamtym czasie mogły powstać tylko na rzecz Skarbu Państwa, a nie na rzecz przedsiębiorstwa. Z tych przyczyn w okresie do 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwa nie można uznać za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej, a pogląd taki znajduje potwierdzenie w orzecznictwie sądowym. W tej sytuacji bieg okresu zasiedzenia należało przyjąć od dnia 1 lutego 1989 r., stąd zasiedzenie przez uczestnika służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu – przy przyjęciu jego dobrej wiary – nastąpiło z dniem 1 lutego 2009 r..

W apelacji wnioskodawca zarzucił : 1. naruszenie prawa materialnego, a to art. 7 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny przez uznanie, że sam fakt obowiązywania w dacie posadowienia gazociągu ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości przesądza o dobrej wierze uczestnika postępowania w kontekście zasiedzenia służebności przesyłu;

2.naruszenie art. 6 kc w zw. z art. 244 § 1 kpc i art. 13 § 2 kpc przez błędne uznanie, że uczestnik spełnił obciążający go obowiązek udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne, w szczególności w zakresie legalności posadowienia gazociągu, jak również przerzucenie na wnioskodawcę ciężaru dowodu, co doprowadziło do powstania nielogicznego obowiązku dowodzenia przez niego faktu nieistnienia i niewydania decyzji odnośnie nieruchomości na podstawie art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości; 4.naruszenie przepisu art. 231 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc przez oparcie domniemania faktycznego polegającego na uznaniu legalności posadowienia gazociągu na faktach nieustalonych; 5. naruszenie art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i bezpodstawne przyjęcie, że z materiału dowodowego sprawy można wywieść objęcie przez uczestnika we władanie nieruchomości w zakresie służebności przesyłu w sposób legalny, w oparciu o decyzję administracyjną i ustawę, co prowadził do uznania uczestnika za pozostającego w dobrej wierze.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia przez uwzględnienie wniosku lub jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył co następuje :

Apelacja nie podlega uwzględnieniu.

Przyjmując bezsporne w istocie ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji za swoje, Sąd Okręgowy podziela – co do zasady - stanowisko tego sądu o nabyciu przez uczestnika postępowania służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu przez zasiedzenie, kierując się w tym zakresie jednak innymi przesłankami: - służebność przesyłu może być nabyta przez przedsiębiorcę przesyłowego w drodze zasiedzenia, zgodnie bowiem z art. 352 § 1 kc, kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, jest posiadaczem służebności; warunkiem zasiedzenia służebności przesyłu jest korzystanie przez przedsiębiorcę przesyłowego z trwałego i widocznego urządzenia; nie ma zatem przeszkód do uznania przedsiębiorcy, który korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, a nie ma tytułu prawnego do władania tą nieruchomością, za posiadacza takiej służebności; co istotne Sąd Najwyższy dopuszczał taką możliwość jeszcze przed nowelizacją kodeksu cywilnego, dokonaną ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, która wprowadziła do polskiego systemu prawnego służebność przesyłu / np . postanowienie SN z dnia 4 października 2006 r., II CSK11/06 czy wyrok SN z dnia 31 maja 2006 r. IV CSK 149/05 /, uchwała z

dnia 22 maja 2013 r. III CZP 18/13, **przy czym z reguły przedsiębiorca - posiadacz służebności przesyłu jest uznawany za posiadacza służebności w złej wierze** / uchwała SN z dnia 17 czerwca 2005 r. , III CZP 29/05, wyrok SN z dnia 29 stycznia 2008 r., IV CSK 410/07/; wprawdzie w orzecznictwie prezentowany jest także pogląd, że państwowe osoby prawne, które w okresie przed dniem 31 stycznia 1989 r. , w wyniku realizacji inwestycji przesyłowych, przebiegających przez nieruchomości nie należące do przedsiębiorstwa przesyłowego, co do których wydane były decyzje administracyjne o przebiegu linii przesyłowej i pozwolenia budowlane , objęły w dobrej wierze posiadanie służebności, jako korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści tej służebności, przy czym podstawowe znaczenie w tej mierze przypisuje się decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, jednak uczestnik postępowania nie przedstawił takiej decyzji ani też żadnych innych dokumentów wydanych w oparciu o podstawy ustawowe dające prawo do zajęcia nieruchomości na cele publiczne, na podstawie których możliwe byłoby przyjęcie dobrej wiary poprzednika prawnego uczestnika w objęciu nieruchomości w posiadanie w zakresie służebności; ponadto w uchwale z dnia 7 października 2008 r. III CZP 89/08 wskazano, że przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu / art. 305(1) – 305(4) kc / dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu w ruchu przedsiębiorstwa; trzeba także podkreślić, że skoro powołana wyżej ustawa nie zawiera przepisów przejściowych ,m. in w zakresie zasiedzenia służebności przesyłu, to należy przyjąć, że jeżeli termin prowadzący do zasiedzenia służebności upłynął przed dniem 3 sierpnia 2008 r. / czyli przed wejściem w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. /, to sąd stwierdzi nabycie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jeżeli zaś po tej dacie - sąd stwierdzi zasiedzenie służebności przesyłu; - w niniejszej sprawie bezspornym było, że gazociąg został wybudowany w 1975 r. i w dniu 31 grudnia 1975 r. został ujęty w stanie majątkowym środków trwałych poprzednika prawnego uczestnika postępowania / k.63 /, dlatego w ocenie Sądu Okręgowego od tej daty rozpoczął bieg 30 letni - przy przyjęciu złej wiary - termin zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, który upłynął w dniu 31 grudnia 2005 r. ; trzeba podkreślić, że bez względu na obowiązującą do dnia 1 lutego 1989 r. zasadę jednolitej własności państwowej, obecne orzecznictwo Sądu Najwyższego dopuszcza możliwość zaliczenia na podstawie przepisu art. 176 § 1 kc przez osobę prawną, która przed dniem 1 lutego 1989 r. miała status państwowej osoby prawnej, do okresu posiadania po tej dacie również posiadanie Skarbu Państwa przed dniem 1 lutego 1989 r., jeżeli w tym czasie nastąpiło przeniesienie posiadania, które rozciąga się na rzecz wraz z jej częściami składowymi, w tym także prawami; / post. SN z dnia 9 lutego 2012 r. III CZP 93/11, post. SN z dnia 25 stycznia 2006 r. I CSK 11/05, post. z dnia 10 kwietnia 2008 r. IV CSK 21/08 /; w okresie gdy przedmiotowy gazociąg stanowił zatem własność Skarbu Państwa, korzystanie przez poprzedników prawnych uczestnika postępowania z nieruchomości wnioskodawcy / jego poprzedników / w sposób odpowiadający służebności przesyłu, stanowiło posiadanie odbywające się na rzecz Skarbu Państwa, ale działającego, co istotne, w ramach **dominium**, a nie **imperium**, a zatem bieg terminu zasiedzenia na rzecz Skarbu Państwa nie ulegał zawieszeniu z powodu siły wyższej ; stąd też nabycie przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu mogło nastąpić na rzecz Skarbu Państwa, a skoro taka sytuacja w niniejszej sprawie nie miała miejsca, to każdy kolejny posiadacz mógł doliczyć do swojego posiadania / art. 176 § 1 kc w zw. z art. 292 kc / okres posiadania przez Skarb Państwa / postanowienie SN z dnia 17 grudnia 2008 r. I CSK 171/08 /; dlatego też uczestnik postępowania jako kolejny następca Skarbu Państwa , nabywając przedmiotowy gazociąg znajdujący się na nieruchomości wnioskodawcy, nabył także przysługujące jej poprzednikom prawnym uprawnienie z tytułu powyższej służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu / uchwała SN z dnia 22 października 2009 r. III CZP 70/09, postanowienie SN z dnia 17 grudnia 2008 r. I CSK 171/08 /;

- nie jest także trafny zarzut naruszenia przepisu art. 292 kc, zgodnie z którym służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w przypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia; przede wszystkim należy zauważyć, że wnioskodawca / właściciel nieruchomości obciążonej /, co zresztą sam przyznał, wiedział o posadowieniu gazociągu w 1975 r. oraz jego przebiegu, którego właściciel odpowiednio manifestował ingerowanie w cudzy grunt w sposób niezbędny do prawidłowej eksploatacji gazociągu, w tym także przez umieszczenie elementów naziemnych w postaci słupków znacznikowych i fundamentu; niewątpliwie gazociąg jest „ urządzeniem „ będącym wytworem świadomej działalności ludzkiej oraz obiektem trwałym; z kolei widoczność urządzenia musi być ujmowana szeroko i nie może stronić od specyficznej treści służebności , o którą chodzi w sprawie; jeżeli zatem trwale urządzenie, z którego uprawniony korzysta przebiega w całości lub w części pod powierzchnią

ziemi, to uzależnienie dopuszczalności zasiedzenia służebności przesyłu, od tego w jaki sposób na danym , konkretnym odcinku urządzenie zostało posadowione, nie wytrzymałoby krytyki; dlatego decydujące znaczenie należy przypisać elementowi świadomości właściciela nieruchomości obciążonej, stąd też wiedza wynikająca ze świadomości posadowienia urządzenia oraz fizycznej możliwości stwierdzenia obecności tego urządzenia oraz jego przebiegu, mogą w okolicznościach konkretnej sprawy wypełniać wymogi z art. 292 kc przewidziane dla nabycia służebności przez zasiedzenie, a w takiej sytuacji słupki znacznikowe - bez względu na czas ich posadowienia - nie mają dla stwierdzenia zasiedzenia roli decydującej ; - skoro zatem uczestnik wykazał stosownymi dokumentami, że w dniu 31 grudnia 1975 r. istniał już gazociąg należący wcześniej do jego poprzedników, a obecnie do niego, który był i jest nieprzerwanie eksploatowany, to termin zasiedzenia - przy przyjęciu złej wiary – upłynął w dniu 31 grudnia 2005 r.; dlatego też jeśli uczestnik zasiedział służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu, to nie jest możliwe ustanowienie tej służebności, ponieważ ona już istnieje; zasiedzenie jest pierwotnym sposobem nabycia własności, a w takiej sytuacji nabycie własności rzeczy przez posiadacza kosztem właściciela jest w razie ziszczenia się przesłanek zasiedzenia usprawiedliwione ochroną porządku publicznego, co prowadzi do uznania przepisów o zasiedzeniu, mimo że nie przewidują one dla właściciela rekompensaty utraconej własności, za zgodne z art. 31 ust. 3 Konstytucji / tak wyrok SN z dnia 12 stycznia 2012 r. II CSK 258/11 /; uwagi te prowadzą zatem do wniosku, że osobie, której nieruchomość została obciążona taką służebnością wskutek jej zasiedzenia, nie przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za ustanowienie służebności ani też wynagrodzenie odnośnie tej służebności za okres od chwili zasiedzenia;

-z tych przyczyn dalsze zarzuty apelacji dotyczące wynagrodzenia należnego od przedsiębiorcy na rzecz właściciela nieruchomości obciążonej za ustanowienie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu były bezprzedmiotowe, ponieważ wniosek o odpłatne ustanowienie służebności przesyłu o określonej treści podlegał oddaleniu w związku z ustaleniem nabycia tej służebności przez uczestnika postępowania w drodze zasiedzenia .

Wobec powyższego apelacja jako pozbawiona uzasadnionych podstaw została oddalona / art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc /, natomiast o kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 2 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc.